

Lausunto Pyhän Ristin kappelin hankesuunnitelmasta

180/00.05.01/2021

Turun tuomiokirkkoseurakunnan seurakuntaneuvosto 12.11.2025 § 93

Esittelijä Kirkkoherra

Esittely Valmistelijat: tuomiorovasti Aulikki Mäkinen ja kappalainen Jani Kairavuo

Yhteinen kirkkoneuvosto käsitteli kokouksessaan 23.10.2025 Pyhän Ristin kappelin hankesuunnitelmaa ja päätti pyytää seurakunnilta lausunnot 31.11.2025 mennessä.

Turun hautausmaa on kulttuurihistoriallisesti merkittävimpiä hautausmaita Suomessa. Pyhän Ristin kappeli on arkkitehti Pekka Pitkäsen suunnittelukilpailun voittotyö. Pitkänen suunnitteli myös hautausmaan laajennuksen kyseisen siunauskappelin lähellä. Hautausmaa-alueella ei ole voimassa olevaa asemakaavaa, mutta Turun yleiskaavassa 2029 rakennus kuuluu hautausmaa-alueeseen ja on suojeltu osana arvokasta rakennetun ympäristön kokonaisuutta.

Pekka Pitkäsen suunnittelema Pyhän Ristin kappeli on 1960-luvun konstruktivisen betoniarkkitehtuurin keskeisiä kohteita. Kohde koostuu kolmesta erikokoisesta siunauskappelista sekä krematoriosta. Kappelin julkisivut ja sisätilat ovat kauttaaltaan pelkistetyn betonipintaisia. Hankkeen tavoitteena on suorittaa korjaustoimenpiteet niin, että toiminnalliset ja tekniset tavoitteet täyttyvät Pyhän Ristin kappelin alkuperäinen askeettinen ulkonäkö säilyttäen. Suojelunäkökulman vuoksi hankesuunnittelu on toteutettu tiiviissä yhteistyössä Museoviraston kanssa.

Pyhän Ristin kappeli on Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän ylivoimaisesti käytetyin kappelirakennus. Rakennuksessa on kolme kappelitilaa: Suuri kappeli, Pieni kappeli ja Alakappeli. Noin joka toinen siunaustilaisuus yhtymässä järjestetään Pyhän Ristin kappelissa.

Vuonna 2024 siunaustilaisuuksin määrät Pyhän Ristin kappelin eri kappelitiloissa olivat seuraavat: (yhteensä 947):

- Suuri kappeli 176 kpl
- Pieni kappeli 457 kpl
- Alakappeli 341 kpl.

Lisäksi kappelissa järjestettiin kymmeniä jäähyväistilaisuuksia.

Kappelin alakerrassa sijaitsee Turun krematorio, joka on tuhkausmäärältään Suomen kolmen suurimman krematorion joukossa ja jossa järjestetään noin 3.000 tuhkausta vuodessa. Kysyntää tuhkauspäalvelulle olisi enemmänkin, mutta vainajien

vastaanottoa on jouduttu rajoittamaan vainajan säilytystilojen vähyyden takia. Vuosikymmenen vaihteesta alkaen vainajia on vastaanotettu tuhkattavaksi Turun ja Kaarinan lisäksi vain naapurikunnista.

Kappelin vainajasäilytystiloissa on kaikkiaan 80 säilytyspaikkaa, joista 48 kylmäkaapeissa ja 32 avokylmiössä. Viikonloppuisin osa vainajista joudutaan usein sijoittamaan kaappikylmiötilojen jäädyttämättömille lattiapaikoille odottamaan tuhkausta, koska jäähdytetyt säilytystilat ovat täynnä.

Kysyntää tuhkauspalveluille olisi jo nyt arviolta noin 300 vainajalle nykyistä enemmän. Väestön ikääntymisen ja muuttoliikkeen takia kuolleisuuden Varsinais-Suomessa arvioidaan 2040-luvun puoliväliin mennessä nousevan nykyisestä noin 20 %. Lisäksi tuhkahautausten osuus myös maaseutumaisissa kunnissa nousee nykyisestä noin 60 %:sta lähelle suurien kaupunkien lähes 90 % tasoa. Nämä tekijät voivat nostaa tuhkausten kysynnän Turun krematoriossa yli 4.000 tuhkaukseen vuodessa.

Peruskorjaushankkeen tavoitteena on toteuttaa lisää vainajien säilytystiloja maan alle sekä parannetaan näihin säilytystiloihin liittyviä tiloja ja logistisia ratkaisuja. Lisäksi toteutetaan teknisten järjestelmien uusimista, toiminnallisia parannuksia ja korjauksia säilytystilojen lisäksi kappeleihin ja yleisiin tiloihin sekä tehdään rakennuksen esteettömyyteen liittyviä parannuksia. Korjaustoimia tehdään myös piha-alueilla.

Pyhän Ristin kappelin edellinen isompi rakennushanke on vuosina 2023 – 2024 suoritettu vesikatto- ja julkisivukorjaus. 2021 toteutettiin savukaasujen poistolaitteita ja varastokatos. 2000-luvun alussa on toteutettu liikuntaesteisten WC sekä muutoksia polttouuneissa. Vuonna 1988 suoritetussa osittaisessa peruskorjauksessa uusittiin edellisen kerran vesikatot, poistettiin osa sisäkattojen tasoitteiden haitta-aineista ja vaihdettiin lämmitysmuoto öljylämmöstä kaukolämpöön.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kiinteistöpalvelut on teettänyt korjaustarpeen arviointia ja toimenpiteiden tarkentamista varten alustavan hankesuunnitelman. Hankesuunnitelman yhteydessä tehtiin vuoden 2022 kuntoarviota täydentäviä tutkimuksia. Asbestit ja haitta-aineet on kartoitettu ja niitä on alkuperäisissä putkieristeissä sekä sisäkattojen tasoitteissa. IV-järjestelmien kuntokartoitus suoritettiin ja asbestia havaittiin myös IV-kanavien tiivistyksissä ja pinnoituksissa. Suoritetun maaperätutkimuksen mukaan sekalaisen maatäytön alla on 3,6 – 6 m savea, jonka alla on kivistä moreenia ja hiekkaa. Alue kuuluu Kaarnikon pohjavesialueeseen. Lattialämmityspotkien kuntoa kartoitettiin rakenneavauksella, mutta röntgenkuvauksella kuntoa ei saatu vielä varmistettu. Tarkempaa kuntotutkimusta jatketaan suunnitteluvaiheen alussa.

Hankkeen tavoitteet jaetaan toiminnallisiin ja teknisiin tavoitteisiin. Toiminnallisiin tavoitteisiin kuuluvat muun muassa esteettömyyden parantaminen, vainajien säilytystilojen lisääminen ja logistiikan

parantaminen. Tekniset tavoitteet keskittyvät käyttöikänsä päähän tulleiden teknisten järjestelmien uusimiseen ja parantamiseen.

Hankkeessa toteutetaan vainajien säilytystä varten maanalainen laajennus, jonka laajuus on noin 160 m². Kappelikerrokseen toteutetaan uusi WC ja inva-WC, osa ovista uusitaan dB-oviksi, pinnat ja märkätilat uusitaan. Uusi esteetön hissi toteutetaan kappelikerroksen ja pohjakerroksen välille. Pohjakerrokseen rakennetaan lastauspiha, uusi LE-WC ja uusitaan taukotilat. Kellarikerroksessa toteutetaan teknisiä muutoksia.

Talotekniikan osalta uusitaan lämmönjakokeskus ja lämmitysjärjestelmät. Ilmanvaihtokoneet ja -kanavat uusitaan. Kylmälaitteet uusitaan. Sähköpääkeskus ja keskusten väliset nousukaapelit uusitaan. Pistorasiat ja kaapeloinnit uusitaan. Tiloihin asennetaan induktiosilmukoita.

Ulkoalueilla korjataan kulkureittien kallistuksia ja portaita kunnostetaan. Kukkakatoksen ja betonimuurien betonikorjaukset suoritetaan ja valaistusta parannetaan.

Hankkeen kokonaiskustannusarvio on noin 7 miljoonaa euroa (sis. alv 25,5 %), joka sisältää suunnittelun ja rakennuttamisen kustannukset, ulkoalueiden kustannukset, rakennustekniset työt, LVISA-työt sekä työmaapalvelut ja käyttäjän hankinnat. Kyseessä on kaksi erillistä hanketta: ulkopuoliset työt ja rakennuksen peruskorjaus. Ulkoalueiden osuus kustannuksista on noin 0,5 miljoonaa ja varsinaisen rakennuksen peruskorjauksen osuus on noin 5,6 miljoonaa, sis. alv 25,5 %. Varausten ja käyttäjähankintojen osuus (väliaikaiset kylmäsäilytystilat yms.) on noin 0,9 miljoonaa euroa.

Hanke toteutetaan siten, että yhteinen kirkkoneuvosto lähettää hankesuunnitelman lausunnoille seurakuntiin ja yhtymän vammaisneuvostolle, jotta seurakuntien tarpeet ja esteettömyysasiat tulevat huomioiduiksi. Lausuntojen jälkeen hankesuunnitelma viimeistellään ja hyväksytään yhteisessä kirkkoneuvostossa. Suunnittelua jatketaan siten, että käyttäjä edustaa seurakuntayhtymän hautaustoimi. Kun suunnitelmat ovat valmiit ja urakka saadaan kilpailutettua, tuodaan suunnitelmat ja tarvittava määrärahaesitys sekä esitys urakoitsijavalinnaksi yhteisen kirkkoneuvoston kautta päätettäväksi yhteiselle kirkkovaltuustolle. Rakentamislupaa varten pyydetään lausunto Museovirastolta, mutta kirkkohallituksen luvitusta ei vaadita.

Hanke etenee toteutussuunnitteluun tammikuussa 2026 ja urakka on tarkoitus kilpailuttaa keväällä 2026. Urakan arvioitu valmistumisaika on syyskuussa 2027. Lokakuussa 2027 tulee kuluneeksi 60 vuotta Pyhän Ristin kappelin käyttöönotosta ja arkkitehti Pekka Pitkäsen syntymästä.

Pyhän ristin kappelitiloissa on ollut siunauksia ja jäähyväistilaisuuksia yhteensä keskimäärin noin 21 kpl viikossa. Siunaukset kappeleista siirretään seurakuntayhtymän muihin

siunauskappeleihin ja kirkkoihin urakan ajaksi ja jäähyväistilaisuudet siirretään kappeleihin. Väistötiloiksi osoitetaan erityisesti Ylösnousemuskappeli, Kärsämäen kappeli, Katariinan kappeli ja Katariinan kirkko. Arkkuhautaukseen päättyvät siunaukset siirretään kaikki Ylösnousemuskappeliin. Urakan ajaksi siunausajat yhtymässä lyhennetään 1 h 15 pituiseksi nykyisen 1 h 30 min sijaan. Näin päivään saadaan mahtumaan viisi siunausaikaa nykyisen neljän sijaan.

Alustava hankesuunnitelma, jossa on esitetty hankkeen sisältö tarkemmin, on liitteenä. Liitteenä ovat myös arkkitehdin ehdotussuunnitelmat, rakennetyypit, rakennusselostus sekä tekniset järjestelmäkuvaukset ja kustannusarvio.

Turun tuomiokirkkoseurakunta lausuu asiasta seuraavaa:
Turun tuomiokirkkoseurakunta pitää hankesuunnitelmaa hyvänä ja tarkoituksenmukaisena. Hankkeessa tulee ottaa huomioon hiilineutraalisuus ja kestävä kehitys. Koko projektin ajan tulee suunnittelussa huomioida pappien, kanttoreiden ja hautausoimistojen näkökulmat kappelin toimivuudesta.

Tärkeää on kiinnittää huomiota esteettömyyden parantamiseen ja alakappelin ympäristön rauhoittamiseen toimitusten aikana. Opasteiden selkeyttäminen helpottaa kappelin kaikkia käyttäjiä. Tila, josta omaiset ja hautausoimistot käyvät hakemassa uurnan, tulee järjestää rauhalliseksi ja arvokkaaksi. Kappelien äänieristystä tulee parantaa erityisesti alakappelin osalta. Urkujen ja muiden soittimien sijainnista tulee keskustella kanttorien kanssa. Sisustussuunnittelussa tulee kiinnittää huomiota tilojen viihtyisyyteen esimerkiksi tekstiilejä ja viherkasveja lisäämällä.

Seurakuntaneuvoston mielestä esittelyssä mainittujen väistötilojen lisäksi mahdollisena väistötilana tulee selvittää myös Henrikinkirkon käyttö. Henrikinkirkko on lähin hautausmaata ja Pyhän Ristin kappelia oleva sakraalitila, jolla on hyvä pysäköintialue.

Esitys

Turun tuomiokirkkoseurakunnan seurakuntaneuvosto antaa Pyhän Ristin kappelin hankesuunnitelmasta yllä olevan lausunnon.

Päätös

Esityksen mukaan.